

Радова Н. В.

к.е.н., старший викладач,

*Одеський національний економічний університет, Україна;
e-mail: radovanatalya@yandex.ua; ORCID ID: 0000-0002-4681-4902*

Гаркуша Ю. О.

к.е.н., старший викладач,

*Одеський національний економічний університет, Україна;
e-mail: garkyscha@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-4584-830X*

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ У БАНКАХ

Анотація. Обґрунтовано, що загострення кризових ситуацій у реальному секторі економіки України в цілому і на фінансовому ринку зокрема, не впливає першочерговість кредитування як каналу формування фінансових ресурсів суб'єктів економічної діяльності та домашніх господарств.

Метою статті є систематизація теоретико-методичних підходів до управління кредитним ризиком в умовах зростання проблемної кредитної заборгованості в банківській системі.

Здійснено порівняльний аналіз основних підходів до поняття «кредитний ризик». Авторами статті кредитний ризик трактується як наявний, або потенційний, ризик для надходжень і капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання.

Уточнено підходи до відбору адекватних показників для визначення рівня кредитного ризику на макро- і мікрорівні функціонування банків. Визначено чинники, які впливають на рівень кредитного ризику банківської системи в цілому та окремого банку. Проаналізовано банки України за рівнем ризику кредитного портфеля юридичних осіб за допомогою виокремлення трьох кластерів. Виявлено негативні аспекти, що зумовлюють необхідність посилення контролю за кредитними ризиками і пошуку шляхів їх мінімізації. Отримано висновок про те, що методи управління кредитним ризиком варто розглядати на мікро-, макро- і мезорівні.

Мікроекономічні методи управління кредитним ризиком розглянуто на рівні окремого кредиту і на рівні кредитного портфеля.

На макроекономічному рівні методи управління кредитним ризиком банків запропоновано поділяти на загальнодержавному рівні (створення державних гарантійних фондів, уніфікація законодавчої та нормативної бази, інтеграція інформаційного простору в державі) і на рівні банківської системи України (моніторинг кредитного ризику банківської системи, нагляд за накопиченням кредитного ризику).

Мезорівень запропоновано визначати на основі уніфікації підходів оцінювання та управління кредитним ризиком через розроблення заходів щодо міжнародної фінансово-інформаційної взаємодії, створення стабілізаційних фондів і визначення міжнародних кредитних рейтингів.

Ключові слова: кредитний ризик, банківська система, банки, кредитна активність, індикатори ризику, фінансовий ринок.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 4; бібл.: 12.

Radova N. V.

Ph. D. in Economics, Senior Lecturer,

*Odessa National University of Economics, Ukraine;
e-mail: radovanatalya@yandex.ua; ORCID ID: 0000-0002-4681-4902*

Garkyscha Yu. O.

Ph. D. in Economics, Senior Lecturer,

*Odessa National University of Economics, Ukraine;
e-mail: garkyscha@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-4584-830X*

METHODS AND INSTRUMENTS OF CREDIT RISK MANAGEMENT IN BANKS

Abstract. In the article it is substantiated that the aggravation of crisis situations in the real sector of Ukrainian economy as a whole, and in the financial market in particular, not influenced by the priority of crediting as a channel for the formation of financial resources of economic entities and households.

The article is aimed to systematize theoretical and methodical approaches on managing the credit risk in conditions of problem loans' growth in the banking system.

In the article is carried out the comparative analysis of the main approaches on the concept of "credit risk". The authors treat the credit risk as an existing or potential risk for revenues and capital that arises from the failure of the obliged party to comply with the terms of any financial agreement with the bank or otherwise to fulfill its liabilities.

It is specified the approaches on the selection of adequate indicators for determining the level of credit risk at the macro- and micro levels of bank's functioning. It is determined the factors of influence on the level of credit risk of the banking system and a single bank. It is analyzed the banks of Ukraine according to the level of risk of the corporate loan portfolio by the selection of three clusters. It is revealed the negative aspects that determine the need to strengthen control over credit risks and find ways to minimize them. It is concluded that credit risk management methods should be considered at micro, macro and meso levels.

In the article it is considered microeconomic methods of credit risk management at the level of individual credit and at the level of the loan portfolio.

At the macroeconomic level it is proposed to divide bank risk management methods at the state level (creation of state guarantee funds, unification of the legislative and regulatory framework, integration of the information space in the state) and at the level of the banking system of Ukraine (monitoring of the credit risk of the system, supervision over the accumulation of credit risk).

In the article it is proposed to determine the meso level on the basis of unification of approaches on the valuation and credit risk management through the development of measures for international financial information interaction, creation of stabilization funds and definition for international credit ratings.

Keywords: credit risk, banking system, banks, credit activity, risk indicators, financial market.

JEL Classification: G21, G28

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 4; bibl.: 12.

Радова Н. В.

к.э.н., старший преподаватель,

Одесский национальный экономический университет, Украина;

e-mail: radovanatalya@yandex.ua; ORCID ID: 0000-0002-4681-4902

Гаркуша Ю. А.

к.э.н., старший преподаватель,

Одесский национальный экономический университет, Украина;

e-mail: garkyscha@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-4584-830X

МЕТОДЫ И ИНСТРУМЕНТЫ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ В БАНКЕ

Аннотация. Осуществлён сравнительный анализ основных подходов к понятию «кредитный риск». Уточнены подходы к отбору адекватных показателей для определения уровня кредитного риска на макро- и микроуровне функционирования банков. Определены факторы, влияющие на уровень кредитного риска банковской системы в целом и отдельного банка. Проанализированы банки Украины по уровню риска кредитного портфеля юридических лиц с помощью выделения трех кластеров. Выявлены негативные аспекты,

обусловливающие необходимость усиления контроля за кредитными рисками и поиска путей их минимизации. Получен вывод о том, что методы управления кредитным риском необходимо рассматривать на микро-, макро- и мезоуровне.

Ключевые слова: кредитный риск, банковская система, банки, кредитная активность, индикаторы риска, финансовый рынок.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 4; библи.: 12.

Вступ. Не дивлячись на загострення кризових ситуацій в реальному секторі економіки України в цілому, та на фінансовому ринку зокрема, кредитування залишається першочерговим каналом формування фінансових ресурсів суб'єктів економічної діяльності та домашніх господарств. На сьогодні, це найбільш прибутковий, а в той же час і ризиковий вид банківських послуг. Як зазначає Л. Примостка, «...Нерівномірність розподілу кредитних ресурсів між країнами світу змушує банківські системи з надлишковою ліквідністю шукати можливості для вигіднішого розміщення вільних коштів. Головною проблемою при цьому є відмінність між умовами діяльності банків і рівнем кредитних ризиків у різних географічних регіонах. Бажання країн отримати доступ до міжнародного кредитного ринку сприяє виробленню єдиних правил і норм поведінки, а також розробці уніфікованих підходів до управління кредитними ризиками» [1, с. 151].

Тому проблема пошуку нових підходів до управління кредитним ризиком банків є досить актуальною і повинна розглядатися як головний елемент формування нової парадигми щодо формування кредитної політики. Розв'язання цієї проблеми вимагає, серед іншого, розроблення системи заходів щодо вдосконалення банківського регулювання та нагляду з метою суттєвого зниження частки проблемних кредитів, зниження кредитних ризиків на основі посилення попереджальних заходів, поліпшення кредитного клімату та посилення захисту прав кредиторів і позичальників.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Сучасна практика ведення банківського бізнесу свідчить про те, що питанням управління кредитним ризиком у вітчизняній науковій літературі приділяється значна увага, зокрема в працях таких відомих вчених як: Л.О. Примостки [1], І.І. Волошиного [2], О.В. Дзюблюка [3], В.В. Коваленко, О.М. Зверякова, Д.С. Гайдуковича [4], О.Л. Малахової [5], В.І. Міщенко, С.В. Міщенко [6] та багатьох інших. Проте, залишаються не вирішеними питання визначення основних уніфікованих підходів, які б були зручними для управління кредитним ризиком у банках за різними категоріями щодо власності, системної та регіональної значущості.

Мета статті — систематизація теоретико-методичних підходів щодо управління кредитним ризиком в умовах зростання проблемної кредитної заборгованості у банківській системі.

Результати дослідження. Відповідно до Положення НБУ «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» прийнятого 30.06.2016 №351, кредитний ризик — це розмір очікуваних втрат (збитків) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента [7]. Зрозуміло, що представлене нормативно-правове визначення кредитного ризику достатньо вузьке, але сформовано відповідно до вимог Базель III. Ми погоджуємося з думкою авторів статті [4, с. 84-85], що формування підходів до управління кредитним ризиком у банках визначається певними постулатами, а саме: кредитний ризик — це наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання; величина кредитного ризику вимірюється сумою, що може бути загублена при несплаті або простроченні виплати заборгованості; процес управління кредитним ризиком тісно пов'язаний зі стратегією фінансового інституту у сфері кредитування та її дотриманням співробітниками, які беруть участь у даному процесі; система оцінки кредитного ризику, притаманного кредитному портфелю повинна включати оцінку якості кредитів; визначення

структури портфеля на основі якості кредитів; очікуваної дохідності, яка має компенсувати прийнятний кредитний ризик банку; достатньої величини резервів для покриття збитків за позиками на основі структури кредитного портфеля.

Чинники, які впливають на зростання кредитного ризику слід розглядати на макро- та мікро- рівнях (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика чинників, що впливають на виникнення кредитного ризику

Макроекономічні чинники	
Стрімке падіння темпів економічного зростання на фоні проведення військових дій у зоні АТО, підвищення політичних і ринкових ризиків, посилення інфляційних і девальваційних очікувань.	
Нестача кредитних ресурсів через слабку внутрішню ресурсну базу та обмеженість доступу до міжнародних ринків капіталу.	
Недосконалість методів управління кредитними ризиками та механізмів повернення кредитів неплатоспроможними позичальниками, а також проблеми з реалізацією заставленого майна чи неможливістю реалізувати інші форми заставного забезпечення банківських позик. Це призводить до зниження якості існуючих активів та до збільшення обсягів і частки проблемних кредитів.	
Низький рівень захисту прав кредиторів і позичальників.	
Мікроекономічні чинники	
Чинники, які були проковані діями самого банку	Чинники, які були проковані діями позичальника
Необґрунтовано ліберальне ставлення до позичальника при розгляді заявки на отримання кредиту.	Слабке та безвідповідальне керівництво підприємством, недобросовісна конкуренція та діяльність інших банків.
Неякісне провадження оцінки кредитоспроможності позичальника внаслідок недостатнього професіоналізму банківських спеціалістів або відсутності чіткої методики проведення оцінки фінансового стану позичальника.	Погіршення якості продукції, товарів та послуг, помилки в маркетинговій діяльності, оцінці ринків збуту продукції суб'єктів економічної діяльності.
Помилки в оцінці забезпечення позики внаслідок завищення його ринкової вартості, ліквідності.	Послаблення з боку позичальника власного контролю за станом фінансових ресурсів.
Неповне відображення у кредитному договорі умов, що забезпечують інтереси банку щодо повернення позики та сплати відсотків за нею повною мірою.	Невиконання контрактів позичальником або його контрагентом.
Відсутність контролю за позичальником у період користування кредитом та погашення позики.	Неотримання доходів для покриття заборгованості фізичними особами-позичальниками.
Надмірне розширення або швидке збільшення обсягів кредитних операцій, а саме: надання позик в обсягах, що не відповідають капіталу банку; розширення кредитної діяльності на регіони та сфери, не знайомі банку або для функціонування в котрих банк недостатньо оснащений.	Навмисне порушення позичальником умов кредитного договору.

Джерело: систематизовано авторами за матеріалами: [5, с. 104-105; 6, с. 79]

Індикатори виникнення кредитного ризику на макроекономічному рівні слід розглядати на підставі показників, що наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Індикатори кредитного ризику банків України в період 2008—2016 рр., %

Показники	Роки								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Співвідношення наданих кредитів до ВВП	83,6	81,8	67,4	61,2	55,9	59,9	64,2	48,8	42,21
Питома вага наданих кредитів в сукупних активах банків України	85,5	84,9	80,1	78,1	72,3	71,3	76,4	76,9	57,90
Відношення резервів до наданих кредитів	6,1	16,4	19,7	19,1	17,3	14,4	20,4	33,3	48,15
Частка простроченої кредитної заборгованості	2,3	9,4	11,2	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1	55,11

Джерело: розраховано авторами за матеріалами [8; 9]

Так, аналіз ситуації, яка склалась напередодні кризи 2008–2009 рр., показав, що однією з причин стало стрімке нарощування обсягів кредитування в передкризові роки, коли частка сукупного кредитного портфеля банків України в активах перевищила 85 % за загальноприйнятого безпечного рівня 65–70 %, а відношення кредитного портфеля до ВВП досягло максимального рівня 83,6 %. Зазначена тенденція спостерігається і на сьогоднішній час. Так, частка простроченої кредитної заборгованості станом на 01.10.2017 р. склала 56,44 %, питома вага резервів до наданих період за цей же період склала 33,29 %.

Важлива роль при оцінці рівня кредитного ризику належить його нормативним значенням, які мають на меті не допустити надмірну його концентрацію в банках. Економічні нормативи діяльності банку, які доводить НБУ, є основою системи лімітів, що встановлюються для обмеження та мінімізації кредитного ризику у банках. За офіційними даними, упродовж 01.01.2010–01.10.2017 рр. простежується дотримання банківськими установами України майже усіх нормативів кредитного ризику (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз дотримання банками України нормативів кредитного ризику за період 2010–2017* рр., %

Норматив	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	21,56	21,04	20,76	22,10	22,33	22,01	22,78	20,49
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	169,21	161,21	164,46	172,91	172,05	250,04	364,14	233,41
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) (Введено Постановою Правління Національного банку України від 08.06.2015 № 361)							31,19	19,94

2017* - станом на 01.10.2017 р.

Джерело: систематизовано авторами за матеріалами [7; 10]

Слід звернути увагу на те, що норматив восьмий знаходиться досить віддалено від меж граничних значень. Сьомий норматив є близьким до граничного значення в 25,0 %, але також дотримувався за аналізований період. Це може свідчити про те, що кредитний ризик є досить помірним, не представляє загрози банківській системі України та перебуває під контролем як Національного банку України, так і самих банків. При цьому норматив дев'ятий після його введення з 08.06.2015 банками не дотримується, що свідчить про нарощування кредитного ризику за цією категорією суб'єктів кредитування. Зазначена динаміка спостерігається практично до моменту введення в дію Положення НБУ «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 № 351 [7] та станом на 01.10.2017 його значення становить 19,94 %.

Аналіз кредитного портфелю банків України доводить, що лівову частку в ньому займають кредити юридичним особам. Розглянемо рівень ризикованості кредитів юридичних осіб в розрізі окремого банку. Це дасть змогу визначити групу банків, котрі мають найбільш проблемні кредити юридичних осіб. Для цього на основі даних НБУ про класифікацію кредитів юридичних осіб в розрізі фінансових класів, згрупуємо банки за 3 ознаками: 1 — високий кредитний ризик (банки в портфелі котрих провідне місце займають кредити класифіковані 8—10 класом); 2 — помірний рівень кредитного ризику (банки в портфелі котрих провідне місце займають кредити класифіковані 4—7 класом); 3 — низький рівень кредитного ризику (кредити класифіковані за 1—3 класом).

Для проведення чисельних досліджень використано комп'ютерний статистичний пакет STATISTICA. З усіх методів кластерного аналізу найпоширенішими є ієрархічні (агломеративний метод). Використавши різні методи зв'язку, можна зробити висновок, що найоптимальнішим і наочним є зв'язок за методом Уорда. Результат об'єднання банків зображений в таблиці 4.

Таблиця 4

Кластеризація банків України за рівнем ризику (КП юридичних осіб) станом на 01.10.2017 р.

Кластери	Назва банків
1 кластер (38 банків з низьким рівнем кредитного ризику)	ПАТ «Банк Альянс», ПАТ «АП Банк», АТ «Прокредит Банк», ПАТ «Кредобанк», АТ «Мета Банк», ПАТ «ПФБ» м. Кременчук, ПАТ «Діві Банк», ПАТ КБ «Правекс-Банк», ПАТ «Мотор-Банк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Банк «Грант», ПАТ «Кристал Банк», ПАТ «Банк АНК «Український Капітал», ПАТ КБ «Центр», АТ «Піреус Банк МКБ», ПАТ «Дойче Банк ДБУ», ПАТ «Полтава-банк», ПАТ «Вернум Банк», АТ «КІБ», АБ «Експрес-Банк», ПАТ КБ «Фінансовий партнер»
2 кластер (21 банк з помірним рівнем кредитного ризику)	АТ «АльтБанк», ПАТ «Банк Січ», ПАТ КБ «Південний», ПАТ АБ «Рада Банк», ПАТ «Мега Банк», ПАТ «МІБ», ПАТ АКБ «Львів», ПАТ КБ «Глобус», ПАТ «Марфін Банк», АТ «ОТП Банк», АТ «УкрСиббанк», ПАТ КБ «Земельний Капітал», АТ «Таском Банк», ПАТ «ІНГ Банк Україна», ПАТ «Банк Восток», ПАТ «Креді Агріколь», ПАТ «ПУМБ», АБ «Укргазбанк», ПАТ «Скай Банк», ПАТ «Сітібанк», ПАТ «Кредитвест Банк», ПАТ «Банк ¾», ПАТ «Банк Фамільний», ПАТ «Альпарі Банк», ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк», ПАТ АКБ «Конкорд», ПАТ «Банк Форвад», ПАТ «Банк Авангард», ПАТ «Банк Портал», ПАТ «РВС Банк»
3 кластер (30 банків з високим рівнем кредитного ризику)	АТ «Укрексімбанк», АТ «Ощадбанк», ПАТ «Банк Кредит Дніпро», ПуАТ КБ «Акорл Банк», ПАТ «Асвіо Банк», АБ «Кліринговий Дім», ПАТ «Перший інвестиційний банк», ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ «А — Банк», ПАТ АКБ "Траст-капітал», ПАТ «Укрсоцбанк», АТ «Банк Богуслав», ПАТ «Кредит Оптима Банк», ПАТ «Полікомбанк», АТ «Укрбудінвестбанк», ПАТ «Банк інвестицій та заощаджень», ПАТ «Комінвест Банк», ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ «Європромбанк», ПАТ «Сбербанк», АКБ «ІндустріалБанк», АТ «Місто Банк», ПАТ «БТА Банк», ПАТ «ОКСІ Банк», ПАТ «ЮНЕКС Банк», ПАТ «Універсал Банк», ПАТ «ВіЕс Банк», ПАТ «Айбокс Банк», ПАТ «Банк ЮНІСОН», ПАТ «ВТБ Банк», ПАТ «Апекс-Банк», АТ «БМ Банк», ПАТ АКБ «Аркада», ПАТ КБ «Фінансова Ініціатива», ПАТ «Кредит Європа», ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ «Ідея Банк», АТ «Родовід Банк»

Джерело: розраховано авторами за матеріалами [8]

З даного дослідження можемо побачити, що в Україні більшість банків в своєму портфелі мають кредити з високим рівнем кредитного ризику, а саме банки котрі увійшли до 3 кластеру. Для них необхідним є реформування системи ризик-менеджменту та проводити активну політику щодо зниження кредитних ризиків та покращення якості портфелю.

В другий кластер увійшли банки з помірним рівнем кредитного ризику. Їм було би доцільно уникати операцій із високим кредитним ризиком, що дасть їм змогу покращити якість свого портфеля та перейти до 1 кластеру.

Перший кластер включає в себе найменшу кількість банківських установ. До нього входять банки з низьким рівнем кредитного ризику портфеля юридичних осіб. Даним банкам потрібно удосконалювати кредитну політику, для того щоб втримати якість портфелю, уникати ризикових операцій.

Слід зауважити, що зростання розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами у вітчизняній банківській практиці відбувалося внаслідок неправомірних дій менеджерів та власників банку. З метою посилення відповідальності вищезазначених осіб, 2 березня 2015 року Верховна Рада України схвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних із банком осіб» [11].

Основну увагу приділено поняттю «пов'язані з банком особи», яких законодавством визначено через перелік осіб і ознак пов'язаності (ст. 52 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [12]). Згідно з Законом перелік пов'язаних із банком осіб значно розширений. Для прикладу, тепер до пов'язаних із банком належать не лише особи, які мають істотну участь у банку, а і суб'єкти, через яких ці особи здійснюють опосередковане володіння істотною участю.

Висновки. Таким чином, проведений ретроспективний аналіз сучасного стану кредитної активності банків України дозволяє виділити такі негативні аспекти, що

зумовлюють необхідність посилення контролю за кредитними ризиками та пошуку шляхів їх мінімізації: погіршення якості кредитних портфелів банків, що має прояв у зростанні частки простроченої та негативно класифікованої заборгованості; значні обсяги виданих банками кредитів деноміновані в іноземній валюті, що при знеціненні національної грошової одиниці призводить до посилення боргового навантаження на позичальників та зростання рівня кредитного ризику; підвищення кредитного ризику в банківському секторі України за операціями з пов'язаними з банком особами.

Методи управління кредитним ризиком необхідно розглядати на мікро-, макро- та мезо- рівнях.

До мікроекономічних методів управління кредитним ризиком слід віднести: на рівні окремого кредиту — аналіз (кредитоспроможність позичальника та окремого кредиту), структурування, документування, контроль; на рівні кредитного портфеля — диверсифікація, внутрішньобанківське лімітування, резервування, сек'юритизація, хеджування.

На макроекономічному рівні, методи управління кредитним ризиком банків доцільно поділяти на загальнодержавному рівні (створення державних гарантійних фондів, уніфікація законодавчої та нормативної бази, інтеграція інформаційного простору у державі) та на рівні банківської системи України (моніторинг кредитного ризику банківської системи, нагляд за накопиченням кредитного ризику).

Мезорівень управління кредитним ризиком уявляє найбільшу зацікавленість так, як він призводить до уніфікації підходів оцінювання та управління кредитним ризиком через розробку заходів до міжнародної фінансово-інформаційної взаємодії, створення стабілізаційних фондів та визначення міжнародних кредитних рейтингів.

Література

1. Примостка Л. О. Управління кредитним ризиком банків в умовах економічних дисбалансів / Л. О. Примостка // *Фінанси, облік і аудит*. — 2017. — Вип. 2 (30). — С. 150—163.
2. Волошин І. І. Управління кредитним ризиком банку в умовах швидкого зростання обсягів кредитування / І. І. Волошин // *Вісник Національного банку України*. — 2015. — № 1. — С. 36—42.
3. Дзюблук О. В. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / О. В. Дзюблук // *Журнал європейської економіки*. — 2010. — Т. 9 (1). — С. 108—124.
4. Коваленко В. В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України / В. В. Коваленко, О. М. Зверяков, Д. С. Гайдукович // *Фінанси України*. — 2016. — № 2. — С. 83—98.
5. Малахова О. Л. Напрями оптимізації роботи банків щодо управління кредитним ризиком / О. Л. Малахова // *Світ фінансів*. — 2008. — № 2 (15). — С. 101—112.
6. Міщенко В. І. Управління кредитним ризиком на основі вдосконалення забезпечення банківських позик / В. І. Міщенко, С. В. Міщенко // *Фінансовий простір*. — 2015. — № 2 (18). — С. 77—84.
7. Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351 / Національний банк України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
8. Показники фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу : <https://bank.gov.ua>.
9. Валовий внутрішній продукт [Електронний ресурс] / Мінфін. — Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp>.
10. Значення економічних нормативів в цілому по системі [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних із банком осіб [Електронний ресурс] : Закон України : затверджено постановою Верховної Ради України від 02.03.2015 № 218-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. — 2015. — № 17. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/218-19/paran64#n64>.
12. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України, затверджено постановою Верховної Ради України від 07.12.2000 № 2121-III. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

Стаття рекомендована до друку 10.09.2018

© Радова Н. В., Гаркуша Ю. О.

References

1. Prymostka, L. O. (2017). Upravlinnia kredytnym ryzykom bankiv v umovakh ekonomichnykh dysbalansiv [Management of credit risk of banks in the conditions of economic imbalances]. *Finansy, oblik i audit — Finance, accounting and auditing*, 2 (30), 150—163 [in Ukrainian].
2. Voloshyn, I. I. (2015). Upravlinnia kredytnym ryzykom banku v umovakh shvydkoho zrostantia obsiahiv kredyтування [Management of bank credit risk in conditions of rapid growth of lending]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy — Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 1, 36—42 [in Ukrainian].

3. Dziubliuk, O. V. (2010). Mekhanizm zabezpechennia yakosti kredytnoho portfelia y upravlinnia kredytnym ryzykom banku v period kryzovykh yavlyshch v ekonomitsi [The mechanism of quality assurance of the loan portfolio and management of the bank's credit risk in the period of crisis phenomena in the economy]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky — Journal of European Economics*, 9 (1), 108—124 [in Ukrainian].

4. Kovalenko, V. V., Zveyryakov, O. M., & Gaidukovich, D. S. (2016). Diahnostyka kredytnoho ryzyku ta yoho vplyv na kredytnu aktyvnist bankiv Ukrainy [Diagnostics of credit risk and its influence on lending activity of Ukrainian banks]. *Finansy Ukrainy — Finances of Ukraine*, 2, 83—98 [in Ukrainian].

5. Malakhova, O. L. (2008). Napriamy optymizatsii roboty bankiv shchodo upravlinnia kredytnym ryzykom [Directions of optimization of banks operation in relation to credit risk management]. *Svit finansiv — The world of finance*, 2 (15), 101—112 [in Ukrainian].

6. Mischenko, V. I., & Mischenko, S. V. (2015). Upravlinnia kredytnym ryzykom na osnovi vdoskonalennia zabezpechennia bankivskykh pozyk [Credit risk management based on enhancing bank lending provision]. *Finansovyi prostir — Financial space*, 2 (18), 77—84 [in Ukrainian].

7. National bank of Ukraine. (2016). *Pro vyznachennia bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiyamy: polozhennia, zatverdzhene postanovoiu Pravlinnia NBU vid 30.06.2016 № 351* [About determination by banks of Ukraine of the size of credit risk under active banking operations: the provision approved by the decision of the NBU Board dated June 30, 2016, № 351]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> [in Ukrainian].

8. National bank of Ukraine. (n. d.). *Pokaznyky finansovoi zvitnosti bankiv Ukrainy* [Indicators of financial reporting of Ukrainian banks]. Retrieved from <https://bank.gov.ua> [in Ukrainian].

9. Ministry of Finance. (n. d.). *Valovyi vnutrishnii produkt* [Gross Domestic Product]. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp> [in Ukrainian].

10. National bank of Ukraine. (n. d.). *Znachennia ekonomichnykh normatyviv v tsilomu po systemi* [Value of economic norms in the whole system]. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vidpovidalnosti poviazanykh iz bankom osib: Zakon Ukrainy: zatverdzheno postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 02.03.2015 № 218-VIII [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine regarding Liability of Persons Associated with Bank: Law of Ukraine: approved by the Verkhovna Rada of Ukraine from 02.03.2015, No. 218-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, 17. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/218-19/paran64#n64> [in Ukrainian].

12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2011). Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy, zatverdzheno postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 07.12.2000 № 2121-III [On Banks and Banking: The Law of Ukraine, approved by the Verkhovna Rada of Ukraine Decree of December 12, 2000 № 2121-III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, 5-6. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 10.09.2018

© Radova N. V., Garkyscha Yu. O.